

Kommer den högre andelen män på högre positioner inom akademien att försvinna "med tiden"?

GG: Nja, återigen gäller det ju att förstå att få saker förändras automatiskt. När det gäller att ge unga forskare plats och hur snabbt man kan nå jämställdhet som helhet inom forskningen, dvs. när karriärlederna inte behöver föras in som kontroll längre och det har skapats jämställdhet även inom de högre leden inom forskningen är en svårbedömd fråga. I rapporten säger vi att stödformer som gynnar de med längre tid i karriären också gynnar män. Skulle det exempelvis finnas mer pengar att ge till unga forskare, skulle detta troligtvis inverka positivt på kvinnors andel av beviljade medel.

Det är också viktigt att uppmärksamma att det är svårt att använda kriterierna för bedömning av forskarens potential och meriter på ett tillförlitligt sätt när det gäller unga forskare. Bland unga forskare som har färre meriter är det svårare att dra gränser mellan vilka som är stödvärda och vilka som inte är det. Vi vet också av tidigare forskning att vi tenderar att välja de som liknar oss själva i sådana situationer.

Har du något råd att ge till unga forskare?

GG: Utveckla din egen nyfikenhetsforskning och se om det leder någonstans. Chansen att idéerna är originella är ganska stor. Det tror jag på. Man ska inte anpassa sig för mycket. Sedan ska man naturligtvis vara välinformerad och ha en bra metod som passar till frågan. Men de stora idéerna som finns inom ett ämne ska man inte vara så rädd för. Det är mitt bästa råd.

HELENA OLOFSDOTTER STENSÖTA

Replik: Jämställdheten i svensk statsvetenskap. Några frågetecken till "de tios bud"

I min e-brevlåda ligger fem meddelande från personer som vill söka in till institutionens forskarutbildning. Alla unga, entusiastiska och engagerade och, att döma av deras förnamn, kvinnor. De frågar mig om deras forskningsidéer ligger i linje med forskningen vid "The Quality of Government Institute" som jag ansvarar för och om jag har tid att träffa dem för att diskutera deras uppslag till ny forskning. Samtliga är beredda att flytta till Göteborg om de skulle antas.

Det är naturligtvis roligt och, det skall erkännas, smickrande att begåvade unga människor vill ägna några av sina bästa år i livet åt denna verksamhet och jag vill gärna returnera deras entusiasm. Men efter att ha läst inlägget av tio av mina kvinnliga professorskolleger i förra numret av statsvetenskaplig tidskrift har jag emellertid drabbats av ett visst svärmod i denna sak. Vad skall jag säga till dem med sina förhoppningar? Skall man följa de tio blir budskapet ungefär detta. Roligt att du vill gå forskarutbildningen hos oss, men jag vill framhålla att det är en synnerligen riskfylld verksamhet. Dels visar data att du förmodligen kommer att bli ensamstående – är du redan gift eller har ett förhållande kommer du sannolikt bli lämnad eller välja att bryta upp från det. Räkna med en mängd svårigheter i forskarutbildningen just för att du är kvinna. Du kommer, trots alla våra goda intentioner om motsatsen, att råka ut för allehanda obehaglig-

heter som att t.ex. bli utestängd från viktiga nätverk, förbisedd när det gäller inbjudningar till olika "events". Folk kommer inte att hälsa på dig och din forskning kommer att bli eftersatt eftersom du som kvinna kommer att bli överbelastad av undervisning och andra icke-meriterande göromål. Som kvinna kommer du förmodligen också att sakna förmåga att tillägna dig kunskap om dina rättigheter. Lisdandekatalogen som de tio räknar upp är lång. Man kan säga att det enligt de tio vilar en slags lutheransk grådaskig tristess över verksamheten som forskare. I huvudsak verkar man ha letat upp just de forskningsresultat som stöder den tes man vill driva och till detta är åtgärdsförslagen, låt mig säga det lite fint, en smula fantasilösa.

Men, de tio vet bot. Mera riktade insatser för att stödja just kvinnor är receptet – särskilda meriteringsmöjligheter, särskilda utbildningsinsatser, särskilda anställningar för kvinnor och särskilda mentorskapsprogram. Tillåt mig att tvivla på att köns-specifika riktade åtgärder som dessa kommer att ha effekt. Mitt tvivel kommer från två olika forskningsresultat. Det ena gäller forskningen om social- och välfärdspolitik där ett huvudresultat är att program som riktar sig direkt till "de fattiga" oftast visat sig vara verkningslösa. Ett av de tunga resultaten från den jämförande välfärdspolitiska forskningen är att de länder som har en socialpolitik med denna särinriktning lyckas i mycket sämre utsträckning bekämpa fattigdom än de länder som har satsat på generella åtgärder. Det finns många skäl till detta men ett är att program som riktar sig till särskilt utsatta grupper tenderar att stigmatisera gruppen vilket i sin tur påverkar de enskilda individerna självförtroende negativt. När Gustav Möller under 1940-talet argumenterade mot Alva Myrdals idé om specialinrik-

tade satsningar på fattiga barnfamiljer var det just denna problematik han såg framför sig.

En forskare som på senare tid gett förklaring till detta är socialpsykologen Claude M. Steele, tidigare vid Stanford och numera chef på deras Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences. Steele och hans medarbetare kom tidigt att intressera sig för varför afrikansk-amerikanska studenter underpresterade trots att man satsat mycket på att hjälpa dem med olika "minority-support programs". Det visade sig till och med vara så att sannolikheten för att misslyckas som student ökade om man ingick i ett sådant program. De studenter från minoritetsgrupper som deltog i de allmänna supportprogrammen för nya studenter klarade sig bättre än de som deltog i de program som riktade sig just till minoritetsgruppen, även om man tog hänsyn till deras olikheter vad gällde bakgrundsfaktorer.

För att utröna hur detta kunde komma sig började Steele och hans medarbetare använda sig av experimentell forskning. Ett av deras mest berömda experiment handlade just om kvinnliga studenter och matematik. Experimentet gick till så här. De valde först ut en grupp förstaårsstudenter som hade höga betyg i matematik och fick dem att göra ett matteprov som var mycket svårare än vad de kunde förväntas klara av. Resultatet blev att männen klarade provet ungefär dubbelt så bra som kvinnorna i gruppen. Därefter gjorde de om experimentet med en annan, men identiskt utvald, grupp studenter och använde exakt samma prov. Den enda skillnaden var att de nu för studenterna talade om att det visserligen var så att det i många matteprov fanns en bias som gynnade mäns matematiska förmåga, men att man just kollat detta prov och att det var helt könsneutralt konstruerat. Resultat av

denna andra grupps prov blev att hela skillnaden mellan männen och kvinnorna i gruppen raderades ut! Steele och hans kolleger har gjort om samma typ av experiment vad gäller ”vita” och ”svarta” studenter och nått liknande resultat (det visar sig dock svårt att övertyga ”svarta” studenter i USA att något sådant som ett ”*race-neutral test*” alls kan existera).

Steele har för att förklara detta märkliga resultat lanserat teorin om *stereotype threat*. Att tillhöra en minoritet som förväntas klara av någonting sämre påverkar i sig de enskilda individernas prestationer. Föreställning om att man tillhör en underpresterande grupp skapar i sig en typ av oro och ångest vid prestationstillfället som negativt påverkar prestationsförmågan. Det är alltså enligt denna forskning inte själva förmågan som är problemet, utan stereotypifiering av gruppen man tillhör som skapar problemet.

Vad kan man dra för praktiska slutsatser för jämställdhetsarbetet av detta? En viktig slutsats är att det finns många fallgror i detta. En sådan är att åtgärder som direkt riktas till den utsatta gruppen för att hjälpa dem riskerar att bli kontra-produktiva eftersom de kan bidra till den slags självstereotypifiering som Steele och hans kolleger lyft fram. Som Hugh Hecho uttryckt saken när det gäller socialpolitiken: ”Det bästa sättet att hjälpa de fattiga är att inte prata om dem”, dvs. att inte ha särskilda program för särskilda grupper.

Betyder detta att man inte skall göra någonting alls utan bara satsa på formell likabehandling. Alls icke, skulle jag vilja hävda. Här gäller det istället att vara mera ”Möllersk” i sitt tänkande. Med det menar jag att man bör utforma åtgärder som är generella till sin natur men som i sin konkreta praktik särskilt gynnar de som kan vara särskilt utsatta. De svenska barnbidragens genialitet ligger just i detta. Att utforma

sådana program för att öka jämställdheten vid universitet och högskolor kräver en del kreativt tänkande, det medges, men sådant skall vi ju som forskare vara bra på. Fördelen med åtgärder av detta slag är naturligtvis att man undgår den stereotypifiering och stigmatisering som ofta följer med riktade åtgärder men också att de verkar inkluderande – de grupper man vill stödja blir en del av ”the social fabric” och inte stämplade som annorlunda, avvikan- de och oförmögna att hävda sig.

Till sist en avslutande reflektion. När tio kvinnliga professorer väljer att skriva tillsammans om bristen på jämställdhet inom vårt ämne och om vad som kan göras så visar detta på att den individualistiska identitetspolitiken slagit igenom med full kraft i vårt tänkande om dessa problem. Tanken att det skulle kunna finnas manliga professorer som har viktiga erfarenheter och insikter av vad som krävs för att få fram kvinnor i systemet förefaller ligga bortom den intellektuella horisonten. I sanning ett vackert exempel på den för mig något bisarra idén om att intellektuell könssegregering ska kunna leda till ökad jämställdhet.

BO ROTHSTEIN
AUGUST RÖHSS' PROFESSUR I
STATSVETENSKAP

Svar

Bo Rothsteins resonemang i ”De tios bud” är välkänt. Vad som slog mig och får mig att reagera är att han inte förhåller sig till den verklighet som målas upp i statistiken. Ser man skevheter ska man försöka rätta till dem. Bo Rothstein ger inte några konkreta policyförslag. Han hävdar att universiella lösningar är alltid bäst. Men vilka är dessa universella lösningar? Kan- ske den viktigaste universiella åtgärden för att lösa ojämlikhet i samhällen var allmän

rösträtt. När den var på plats krävdes det särskilda ansträngningar, kamp, mobilisering och åtgärder att få marginaliserade grupper till vallokalen.

MICHELE MICHELETTI
LARS HIERTAS PROFESSUR I
STATSVETENSKAP

På tvären – erfarenheter av samarbete över ämnesgränser

I den följande artikeln fortsätter Statsvetenskaplig tidskrift temat statsvetenskapens gränser gentemot andra ämnesdiscipliner. I artikeln skriver Inger Österdahl, professor i folkrätt vid Uppsala universitet om hur hon uppfattar det tvärvetenskapliga arbetet i allmänhet och samarbetet med statsvetare och gränssnittet mellan statsvetenskap och freds- och konfliktforskning i synnerhet.

FÖRBUNDSREDAKTÖREN

Mitt tvärvetenskapliga samarbete har framför allt skett med statsvetare och freds- och konfliktforskare (vad det nu må vara för skillnad). Sammanfattningsvis är mina erfarenheter blandade men överlag mycket positiva. Jag skulle vilja gå så långt som att säga att mina kontaktytor över ämnesgränserna har varit avgörande för mitt vetenskapliga arbete och min allmänna trivsel i den vetenskapliga världen. Utan trivsel inget skapande, utan skapande ingen vetenskap och utan skapande av vetenskap ingen trivsel; den ena länken i kedjan betingar den andra. För mig har de

tvärvetenskapliga kontakterna varit en oundgänglig beståndsdel i det bränsle som hållit maskinen igång och förhoppningsvis kommer att hålla den igång många år framöver. Nedan följer en personlig redogörelse för erfarenheter av tvärvetenskapligt samarbete gjorda under tjugo år i rättsvetenskapens tjänst.

Varför intresserad?

Varför är just jag intresserad av att samarbeta med statsvetare över huvud taget? Svaret är ganska enkelt, tror jag. Jag är intresserad av politik och av att kontextualisera juridiken, mitt eget ämne blir för mig ointressant om det inte sätts i relation till den politiska verkligheten (vilken den nu är, verkligheten). Mitt intresse för politiken gick så långt att jag en gång började på forskarutbildningen i statsvetenskap, jag insåg dock snart att så intresserad av statsvetenskapen i sin dåvarande väldigt svenska skepnad kanske jag ändå inte var utan jag återvände till juridiken fast besluten emellertid att inte släppa kontakten över gränsen. Nu kunde jag berika min rättsvetenskapliga forskning med det jag gillade bäst i statsvetenskapen; jag kunde plocka russin ur den statsvetenskapliga kakan och lämna resten.

En annan viktig förklaring till mina tvärvetenskapliga kontakter är det svenska EU-medlemskapet. När EG-rätten började gälla i Sverige blev det (ännu) mer uppenbart än tidigare att juridik och politik hänger nära ihop. Den insikten tillsammans med intresset för EG som sådant och intresset för samarbete genererade sedermera en artikel i Europarättslig tidskrift (nummer 2 1999) författad av mig själv och min statsvetenskapliga kollega Ulrika Mörth vid Stockholms universitet. ”Juridik och politik i EU – en forskningsagenda” heter artikeln och där for-